

A
TISZA – ESZLÁRI
GYILKOSSÁG.

Írta:

Egy evangélikus lelkész.

ÁRA: 20 kr.

*Eladási főraktár: GOLDSCHMIDT LAJOS,
budapesti hírlapközvetítő irodája és könyvkeres-
kedésében V., fürdő-utca 1. sz.*

I.

Hónapok múltak el, mióta egy fiatal országgyűlési képviselőnek, Ónody úrnak azon szerencsétlen ötlete támadt, egy mindennapos, közönséges törvényszéki esetet a parlament elé vinni és egy nagy napi eseményé felfűni.

Vajjon több volt-e az egész egy közönséges bűnesetnél?

Nem, határozattan nem! Hazánk minden nagyobb városában találunk számos oly felig felnőtt gyermeket, kik szüleiktől megszöktek, vagy ezek által elküldettek. A fővárosban az ily gyermekek száma százakra rúghat. Mily gyakran fordul elő a lelkésznél; hogy oly gyermekkel találkozik, mely gyermekies ártatlansággal bevallja, hogy ennyi és ennyi év előtt szüleitől megszökött és azóta velők soha többé nem érintkezett. Másrészt ép oly gyakran találkozunk szüléssel, kiknek gyermekei 5-12 éves korukban nyomtalanul eltűntek és minden kutatás daczára sem kerültek elő, vagy csak évek után egy szerencsés véletlen folytán. Én ismertem évek előtt Eperjesen egy családot, melynek tíz éves leánya elveszett. A gyermek feltalására mindent megkíséreltek. De hasztalanul! Tíz év eltelte után a véletlen vezette a gyermeket szüleinek karjai közé.

Mi történt a gyermekkel ez időközben?

A gyermek valami csínyet követett el és félve az anyai dorgálástól megszökött. Eperjestől két órai járásra egy a

vásárról haza utazó kereskedő a gyermeket siránkozva és éhségtől kínozva feltalálta. A kereskedő megszánta a szegény gyermeket és miután ez álhatatosan a mellett maradt, hogy szülei nincsenek, haza vitte magával egy kis vidéki városba. A gyermek itt maradt egy évig, azután a fővárosba jött szolgálatba egy szegény családhoz és ily minőségben tölte el éveit Budapesten, míg a rendőrség őt szülei kérelmére folyton ugyancsak a fővárosban kereste.

Íme egy egyes, közönséges eset.

Ilyen szüleiktől megszökött gyermekek száma, mint említők, Budapesten százakra megy és ha minden egyes ily gyermek oly oltalmazókra talált volna mini Istóczy és Ónody urak, akkor valóban a zsidóság fele már börtönben ülne, míg a másik fele rituális módon vágott húst nem is ehetne többé, lévén természetesen minden sakter már régóta szintén fogoly.

Egy évtized, vagy talán már egy év múlva is lassankint kitudódnék, hogy az a bizonyos gyermek itt vagy ott létezik, vagy itt vagy amott természetes halállal múlt ki. Akkor aztán a foglyokat szabadon bocsátanak és ezek, mint régente a katonaságnál dívott, a kiállott büntetést alázatosan megköszönhetnék.

Ha minden eltűnt gyermekből Magyarországon egy Ester- esetet csináltak volna, mily szomorú lenne állapotunk. Es ép oly joggal, melylyel itt történt, történhetet volna minden alkalommal, rosszul értelmezett felfogás már sok rosznak volt előidézője és könnyű lett volna a botrányt már előbb elhárítani.

Köynű?

Nem, mert ehhez Magyarországon hiányzott három személy, kiknek mostanában örvendet: Istóczy, Ónody és zsurnalistikai csatlósunk Verhovay úr. Ily triumvirátus, mely felett szép, toleráns hazánk mindenkoron szégyenkezett volna, jött most egyszerre létre és ezen triumvirátus bírt azon szomorú bátorsággal, bennünket a külföld előtt mint bo-

hóczokat oda állítani. Évekkel ezelőtt élt Magyarországon egy férfiú, kiniek szelleme fölénye oly egyéneket, mint a fentnevezettek (tökéletesen háttérbe szorított, kinek előkelő műveltsége és nemes gondolkozási módja ily üzemeket soha sem engedett volna felszínre jutni. Ez báró E ö t v ö s J ó z s e f volt!

Midőn a nagy költő és államférfi örökre elszunyadott, hangosan hirdették sírjánál, hogy szelleme örökké fog élni. De akkor hazudtak. Egy országban, hol E ö t v ö s szelleme él, soha sem fognak emberek merészkedni, egy közönséges törvényszéki esetből felekezeti kérdést csinálni. Avagy lett volna-e bátorságuk azt D e á k Ferencz idejében tenni?

Elfeledték e két nagy magyart! Már hogy ne? Hiszen ezek a keresztények megfélemeztek magáról Krisztus urunkról, ki egész más tanokat hirdetett, mint azok, kik nem átalják azt mondani, hogy ők az ő hitét vallják és kik a gyűlölet tanát hirdetik, miután megszűntek b o l o n d o k lenni.

Bolondok! ez volna talán a kereszténység ezen Baal-papjainak leghelyesebb elnevezése, kik hivatlanul az előtérbe tolazkodnak és összecsesztik a nép legalsóbb rétegeit, hogy ezek nekik tapsoljanak. És a nép alsóbb rétege szeret hallgatni az ily kiáltásokokra: utczai tömeg ép úgy mint a salonok póriasi elemei, és a tetszés nyilatkozatok csiklandozzák ezen álapostolok ajkait úgy hogy minduntalan folytatván szónoklataikat, a szabad, szép és toleráns Magyarországnak hitelét aláásni igyekeznek.

És vajjon lehetséges ez? Vajjon képesek lennének ők Magyarországnak azon hírnevét megsemmisíteni, melyet nemes műveltségű, szabadelvű főpapjainak köszönhet?

Bizonyára, soha!

A világtörténelem egy hatalmas kerék. Más emberek feje fölött vonult már el ezen kerék romboló hatásával és így ezen hivatlan apostolokat is agyon fogja nyomni, hogy

még csak nyomuk sem marad hátra. Egy napon csak majd mint mesebeli alakokat fogják őket emlegetni, mosolyogva fognak két embernek mániájáról beszélni, kik – mint ez. minden rögeszméjű embernél szokás – szívosán ragaszkodtak hamis tanaikhoz, míg ezekkel együtt elpusztultak.

De ma ezen két egyén még nem túlhaladott fogalom,, ép oly kevéssé mint az általuk bizonyos gyengédséggel nagygyá nevelt tiszta-eszlári gyilkosság és így egyelőre még velők kell foglalkozunk. Sokat, borszasztó sokat írtak már róluk. Az újságczikkek, melyek a tiszta-eszlári eset alkalmából napvilágot láttak, egész kötetekre rúgnak és valóban - az újságíró urak nem veszik rász néven – jó gyomor kell azok elemésztéséhez. Sok badarságot írtak össze, különösen azon orgánumok, melyek az antisemitismus köntösével drapirozva nagyon is kitették magokért. „Függetlenség” „Westungarischer Grenzbote” és „Szabolcsmegyei Közlöny” e napokban mint ultra-antisemiták mutatták be magukat és kifizített tüdővel fújták a gyűlölet tüzét, anélkül hogy azt sorvadó tüdeikkel lángra lobbanthatták volna.

Én mindezen cikkekkel azon türelemmel olvastam, mely a lelkésznek némileg kötelessége és csak önmagammal vívott hosszas tusa után és néhány barátom unszolására tökélttem el magamat, ezen sorok megírására. Ezek egy n e m z s i dónak és n e m k a t h o l i k u s n a k objektív nézeteit képezik, ki az egész ügyet nagy figyelemmel kísérvén, annál inkább volt képes magának a felett részben ítéletet képezni, a meny nyiben már az ügy ítéletre meg van érve. Azonkívül tökéletesen ismerem a zsidók törvényeit, szokásait, parancsolatait és tanait és így biztosan megmondhatom, hogy meddig mehet a zsidó rituális szokásaiban és hogy hol kezdődik azoknak ostobasága, a kik a zsidótörvények felett vitatkoznak, anélkül hogy azokról csak némi fogalommal is bírnának.

Ezen könyvecske sem antisemitáknak sem semitáknak lett írva, hanem csupán hasongondolkozású, előítélet nélküli

emberek számára, kik ezen két táboron kívül állnak és talán egy pillanatra kétségben volnának a felett, ha vajjon nincs-e az antisemiták harcziriadó-jában egy szemernyi igazság. Ha ezek tetszését bírandom, akkor ezen röpirat céljának megfelelt és nem egy ingadozó kedélyt fog a B a a l-p a p o k t é v-t a n a i t ó l elvonni.

II.

A zsidók határozottan sok hibával bírnak, de még mindig nincs eldöntve, hogy ezen hibákkal általában mint emberek, vagy különösen mint zsidók vannak – e felruháza. Hosszú éveken át közlekedvén emberekkel minden felekezeti különbség nélkül, úgy tapasztaltam, hogy azok oly hibák, melyekkel mind az emberek többé kevésbé bírnak. Legalább az intelligens zsidóságnál nem tapasztaltam más gyengéket, hibákat és szenvedélyeket, mint más felekeztek intelligentiájánál. Nem intelligens zsidókkal nem érintkeztem, de úgy tudom, hogy a más vallásbeliek is nem kis mennyiségű társadalmi salakkal bírnak. És vajjon miért ne legyen a zsidóknak megengedve salakká bírni. Hát csupán ők mutathassanak fel kivétel nélkül értelmes és mívelt embereket? És többet az antisemiták tulajdonképen nem akarnak!

Azt a néhány tuczat uzsorást vetik szemökre? Én megvagyok róla győződve, hogy a zsidó papság, ha lelkiismeretére bízunk a feleletet, legelső volna, mely így szólna a biblia szellemében: „Miatán uzsorát űztek és felebarátaikon meggazdagodtak, vezessétek ki és kövezzétek meg őket!” Uzsorásokat vallási szempontból megítélni, helytelen, mert ezek hitfeleiket ép úgy kifosztják, mint a nem

zsidókat és a nem zsidó uzsorások sem tartoznak a ritkaságok közé. Az Ó testámentom szigorúan tiltja **az uzsorát és az Ó testámentom törvényei képezték az evangélium alapját.**

Gazdagságukat vetik szemére a zsidóknak? Mily esztelenség. Közülök is csak egy igen csekély százaléka van szerencse javakkal megáldva. Vagy azt hiszik azok, kik a zsidók gazdagságáról beszélnek, hogy azon ezer meg ezer zsidónapszamos, mesterember, házaló és koldus, azon ezer hajléktalan zsidó, kik a hatóságoknak terhére esnek, kik éhen halnak és nyomorultan tönkre mennek – azt hiszik, hogy ezek mindnyájan rejtett javakkal bírnak? Velem ezt az anti-semita liga vezetői nem hitethetik el. A zsidók közt is van elég nyomor, köztük is vannak rossz emberek. De hát vajjon a nemzsidókhoz csupa derék, becsületes és nemeslelkű ember tartozik? Ha igen, akkor jogotok van a zsidókra követ dobni, de csak akkor!

A zsidóság nálunk már évek óta igyekszik, nemzeti viszonyainknak magát alárendelni és faji jellegéből kivetközni. Zsidóul imádkoztak, de hazafiasán gondolkoztak és csak az izgató kiáltások figyelmeztették őket ismét, a vallást előtérbe léptetni és szorosabban egymáshoz fűződni, mivelhogy a barátság és a türelmesség, melyben bíztak, csalékonynak mutatkozik és arra utalja őket, hogy a közös összetartásban keressék az első támaszpontot.

Mi is juthatott eszébe azon maroknyi embernek, hogy a tiszta eszlári gyilkosságból – ha ez már csakugyan meg is történt – fegyvert igyekeznek kovácsolni, hogy több százezer hasznos és szorgalmas polgárt hazánktól el akarnak idegeníteni és őket az elkülönítésre kényszeríteni? – Ezt bizonyára soha sem fogják elérni. Magok a zsidók nem tartják a dolgot nagyon komolynak. Zavargások ellen védi őket a hatóság és gyűlölet ellen az értelmiség, mely Magyarországon még a paraszttal is vele született. Egyes kinövések-

ért ép oly kevésbé lehet a keresztény vallású magyart, mint a zsidó vallású magyart felelősé tenni. Minden tábornak, minden vallásnak meg van a maga rákfenéje, melyet a legjobb akarat mellett sem rázhatunk le magunkról.

III.

Meghalt vagy él-e Solymosi Ester? Természetes vagy nem természetes halállal múlt-e ki? Ezen kérdésre megfelelni nem vagyok képes; ezt kideríteni a törvényszék dolga leend. De igenis képes vagyok azon híresztelt esztelen mende mondáról szólni, hogy a kérdéses Ester rituális czélből gyilkoltatott meg.

Ez egyszerűen ostobaság! Egy ilyen mende-mondát csupán elvetemedettség, avagy eszeveszettség híresselhet. Ha keresztül lapozzuk Mózes öt könyvét és valamennyi talmudfoliánst, sehol még csak nyomát sem találhatjuk, hogy a zsidóknak rituális czélokra vérre van szükségök, sőt az ő vallások az egyedüli, mely a vér élvezetét szigorúan tiltja. Azon ételt, a mely vérral készült, zsidó szabályzat szerint nem szabad enni. A már főzésre elkészített húst azonnal el kell dobni, ha abban a rituális tisztítás után egyetlen egy véres rész vagy vérsajt találtatik. Ezek oly szabályok, melyek legszigorúbban foganatosítandók és semmiféle más hitvallásnál nem fordulnak elő.

Íme, ez is bizonyítja, hogy a zsidóknak mily szigorúan meg van tiltva az állati vér élvezete, hát még mennyivel szigorúbb a zsidóvallás tilalma az ember gyilkosság ellen. „**A ki öl, azt szintén öljetek meg;**” ez a zsidó jog alaptörvénye! Nem fér hozzá semmiféle értelmezés,

semmit ele kommentár; nem tűr meg mentő okot mint ez a legújabb korszak humanistikus törvényeinél előfordul; kérlelhetlen szigorral követeli: „nemet szeméért, fogat fogéért és életet életéért.” Nincs rá kivétel egy zsidótörvénykönyvben sem, nincs egy képzelhető ok sem megnevezve, mely megengedné, hogy a gyilkosságot bizonyos körülmények közt másképp is szabadjon megítélni.

És ezen vallás, melyben az emberiség nagy megváltója neveltetett, meg tűrje a gyilkosságot rituális czélokra? Ezen vallás, mely a gyilkosságot oly szigorúan, oly kérlelhetlenül és oly irgalmatlanul torolja meg, mely merev, sőt mondhatni, kegyetlen szilárdsággal üldözi a bűnöst még a későbbi utódokban, mely parancsolja, hogy a gyilkos, ha a földi igazság büntetését kikerülte, nyugtalanul és hajléktalanul bolyongjon a világon, – ez a vallás engedné meg mint kiváltságot a rituális gyilkosságot?

Mily esztelen hóbort! Hisz be van bizonyítva, hogy a gyilkosságtól való utálat és iszony egy vallásnál sem gyökerezik oly mélyen, mind a zsidó vallásnál, minthogy egy törvény sem bünteti oly borzasztóan, oly kérlelhetlenül a gyilkosságot, mint a zsidó hit törvénye. Minden bűnkronikában fordulnak elő zsidók más vallásbeliek neveivel, csupán mint gyilkosok nem fordulnak elő, avagy oly elenyésző arányban, hogy bátran állíthatni, miszerint a zsidó gyilkosságra képtelen. A zsidók elkeseredett ellenségei még a múlt században számtalanszor beismerték ezt, azon indokkal, hogy a zsidók ezt inkább gyávaságból mint jogérzületből teszik. Mindenesetre különös indok, de én konstatalem a tényt, ismételvén, hogy a zsidó gyilkosságra csaknem képtelen.

De honnan származik hát azon kiirthatlan monda hogy a zsidók húsvét éjjelén vért használnak?

A biblia beszéli, hogy a zsidók az Egyiptomból való kivonulás éjjelén házaik küszöbét báránnyal befecskendezték, hogy az öldöklő angyal, mely ezen éjjel az egyiptomiak házaikat bejárta, a zsidók lakásait kikerülje. Hihetőleg ezen

bibliai mondatból merítették a vérhasználatról szóló mesét; ez az egyedüli támpont, mely a zsidó könyvekben előfordul és melyből ostobaság és gyűlölet azon feltevésre vetemedhetett, hogy a vér rituális célokra használtatik.

A „Függetlenség” nem régen egy cikket közölt, melyben a nevezett lap beakarta bizonyítani, hogy a páska vérrel készítetik. Miután a páska készítő műhelyekben mindenütt a munkásoknak legalább fele keresztényekből áll, kíváncsi vagyok tudni, hogy ezen munkások miért nem tettek eddig erről még csak említést sem.

IV.

Itt helyben egy röpirat már közzé tétetett, mely szintén a tiszá-eszlári gyilkossággal foglalkozott. Az is egy lelkésznek tollából eredt, de igen nagy fenntartással volt írva mi azzal látszik indokolva lenni, hogy tudós szerzője félt részrehajlónak látszatni. Joggal kellett neki ettől félnie, miután saját igazságtalanul ócsárolt és nevetséges módon gyanúsított hitfeleinek védelmére kelt.

Nekem nem kell félnem részrehajlónak tartatni, tehát nézetemet egy hitfelekezeti védelmére, melyet oly fegyverekkel támadnak meg, melyek egy intelgens néphez nem méltóak, minden fentartás nélkül írhatom meg.

Hogy ismét azon sajnós esetre térjek, mely körül az egész ügy forog az alább következőkben kivonatokat idézek egy híres és nagy tudományú német evangélikus lelkész, Dr. Stark Hermann tollából eredő cikkből, ki a zsidó irodalom terén általánosan elismert tekintély.

Ezen tudós a rejtélyes tiszá-eszlári gyilkosságra vonatkozólag a következőket írja:

„A törvényszéki vizsgálat folyamatban van. Erélylyel vezetik és reméljük lesz eredménye. Természetesen nincs szándékunkban azt valami képen anticipálni. De egyetlen egy vádat, melyet a tény és az állítólagos avagy igazi tanúvallomások alapján nem annyira a zsidó vallás ellen, mint inkább a zsidók ellen emelnek, már most szabad és

kell az igazság és a béke érdekében visszautasítani; azon vádat, hogy Solymosi Eszter zsidók által „rituális czélokra”, némelyek még hozzá teszik a „synagógában” öltetett meg, „mészároltatott” le.

A jogot a bizonyításra ez ügyben a bibliai kor után keletkezett és a zsidó irodalommal való foglalkozásomból és a zsidó szokások ismeretéből veszem magamnak, i kötelesség reám nézve azon meggyőződésből ered, **hogy ezen vád igaz nem lehet, sőt akkor sem lehet igaz, ha két vagy három tanú esküvel erősíténé azt**, valamint azon erkölcsi- leg önmagából kifolyó szükségből, hogy a hamisan vádoltakat védelmezzem.

A vád, hogy a zsidók keresztény vért használnak, különösen a tizenhetedik század óta nagyon különféleképen merült fel: „a vér a circumcisio által előidézett seb gyógyítására használtatik; megkönnyíti az asszonyoknak a szülést; elősegíti a gyógyulást; szerelmi-italok készítésére szolgál, és több e féle ostobaság. Épen oly esztelen, de mert mostanában sokan hiszik, sokkal veszedelmesebb és azért itt különösen tekintetbe veendő azon nézet, hogy a keresztények vére a húsvéti ünnepekre használtatik, vagy a páska (:mazzoth:) készítésére, vagy a húsvéti bor vegyítésére.

Ha a keresztényvér használata ezen célra előírva, avagy csupán megengedve volna, úgy a zsidóknak óriási terjedelmű és az isteni szolgálat valamint a polgári élet minden egyes részleteibe behatoló külön irodalmában (:rituális művek, jogi vélemények, stb. :) erre vonatkozó tételek bebizonyíthatók volnának. De sem a beavatottak erélye a keresztény felekezetű polemikusok között, sem azon tévhitűek gyűlölet által élesbített látása, kik az új hitfelekezethez való ragaszkodásukat fanatikus zsidó ellenszenvben akarják kitüntetni, nem volt képes mindazon iratokból csak valamit is idézni, a mi azon borzasztó vád megerősítésére csak némi- leg is szolgálhatna.

A zsidó törvény figyelmes vizsgálata inkább azt eredményezi, hogy a zsidónak az emberi vérnek bármiféle használata, tehát rituális czélra is, teljesen lehetetlen.

Mindenekelőtt arra kell emlékeztetni, hogy a tízparancsolat minden megszorítás nélkül mondja: „ne ölj!” A törvény bármely rendelkezését – mondja a babyl. talmud, Sanhédrin. 74ik lap – szabad a zsidónak megszegni, hogy életét megmentse, csak a következő hármatot nem: bálványimádás, vérfertőzet és gyilkosság (:szó szerint véront a s:) És ezen mondat Maimonides Mózes és a schulchan aruch által kodifikáltatott.

Kérdésünkre nézve még sokkal fontosabb azon körülmény, hogy a vér élvezete a pentateuchban többszörösen szigorú büntetések mellett tiltva van. A késői törvényhozás még tovább megy. Quaro József által írt schulchan aruchban olvasuk a következőket: „Az állatnak, baromnak és a madaraknak vérét egy általában nem szabad élvezni,” továbbá: „Vannak erek, melyeknek élvezete az azokban előforduló vér miatt tiltva van, például az alsó karszár, a váll és az alsó álkapocs erei.” »Ha egy tojásban egy vér csep találtatik, úgy a vér eltávolítandó és a többi megehető; de csak akkor, ha a vér a tojás fehérjében volt. Ha azonban a sárgájában találtatott, akkor a tojás élvezete meg van tiltva.” „A halvér ugyan meg van engedve, de annak élvezete is meg van tiltva, ha egy edényben felfogatott, mert könnyen más vérnek tarthatnák.” Az embervérről is van említés téve; de mily alakban! „Ha valakinek foghúsa evés közben vérezni kezd, akkor a vér gondosan eltávolítandó, nehogy azon téve nézetre adjon alkalmat, miszerint másféle vér volt.

Ezen vádnak valótlansága kitűnik továbbá abból, hogy a törvény szerint, a halottnak bármily féle megérintése tisztátlanná tesz. A mi valósággal bebizonyított dolognak tekinthető, az azon körülmény, hogy körülbelől tizennégy századdal ezelőtt keresztények zsidók

által több ízben meggyilkoltattak. Ezen ténynek természetesen a zsidó valláshoz épen annyi köze, mint azon a közép-korban sokkal nagyobb számban előfordult keresztények által zsidókon elkövetett vértetteknek, a keresztény valláshoz.

Legalább egy az újabb időből kölcsönzött példa által bizonyítassék be, hogy igen gyakran, miután a keresztényvér használatáról szóló vád felhozott, a törvényszéki vizsgálat még azon sokkal kisebb vádat is, hogy a gyilkos zsidó volt, mint tökéletesen valótlant derítette ki. 1834 július 13 dik-ának éjjelén Neuenhoven mellett a grevenbroichi kerületben egy keresztényim meggyilkoltattott. „Csakhamar oly körülmények merültek fel, melyek a hiszékeny tömegett azon balhitre csábították, hogy a fiúnak isszonyú módon vérért vették, a miből aztán továbbá az következették, hogy a dologban zsidóknak és zsidó fanatismusnak kellett közreműködni ... Az ez által támadt izgatottság következtében július 20 dika éjjelén egy felbőszült néptömeg Neuenhovenben két zsidónak lakását megtámadta és azt a bútörzettel és árukkal együtt összerombolta, míg egyedejüleg Bedburdykban az ottani zsinagógát megrohanták és szintén teljesen feldúlták. („Eberfelder Ztg. 305 sz. 1834 Julius 26). Néhány nappal ezután a düsseldorfi főprokuratura következő hivatalos rendeletet tett közzé. A Grevenbroichi kerületben keresztény szülék egy gyermekének történt meggyilkolása egy rég elmúlt századok barbarismusából kifolyó babonás hitet ébresztett fel és a közelben lakó zsidók és ezek felekezeti gyülekezete ellen durva erőszakoskodásokat idézett elő. – A gyilkossági tényálladék törvényes megállapítása **az esztelen mese valóságának minden gondolatát megczáfolta** és a zsidók ellen intézett támadások bujtogatót a törvényszékek között vannak”

Azért tehát a zsidók azon vád ellen, miszerint keresztényeket öltek meg, hogy vérüket a húsvéti ünnepen élvezhessék, mindenkoron a leghatározottabban protestáltak.

A szóban forgó állítást nem kevés született keresztény

is valótlannak nyilatkoztatta ki. Hogy ezen cikket hoszúra ne nyújtsam csak kettőt akarok megnevezni: Luthert és Wagenseil Jánost. Reformátorunk következőleg ír: „De minekutána mi őket csak erőszakkal kergetjük és ellenük hazug rágalmakat használunk, vádoljuk őket, hogy keresztény vért kell használniuk, hogy bűdösek ne legyenek és nem tudom mi több e féle badarságokkal, hogy min járt kutyáknak tartatnak; hát ugyan mi jót teremtsünk rajtuk?! és Wagenseil, a zsidókönyvek és szokások alapos ismerője azon most ismét feltámadt vád megczáfolására egy különös művet írt következő címel: „A zsidókat hamisan vádoló keresztény vérhasználatáról, ugyanis az iszonyú valótlanságnak határozót czáfolata, hogy a zsidók saját szükségletükre keresztény vért használnak, mely vád ezen ártatlan emberek ezreinek vagyonát, birtokát testét és életét rabolta el.

De honnan, ered így hallom a tisztelt olvasót kérdezni, a vád?

Nem kell e ott, a hol füst van, tűznek is lennie?

Ezen és más egyéb a zsidók ellen felhozott vádaknak valódi oka azon mély űrben fekszik, melyet a különböző indokból kiindult keresztények és zsidók közti ellenszenv támasztott. Ezen általános mondattal meg kellene elégednünk, ha p. o. a kutak és források mérgezéséről szóló mesét, mely a közép korban oly sok hívőre talált, akarnánk megczáfolni.

A rituális czélokra való keresztény gyilkolásnak babonája még más módon is meg magyarázható ha nem is menthető. A közép kor kereszténységének nagy tömege a zsidóhitről és szokásokról nem tudott semmit. Titok és bűvészet akkoriban két egymástól elválaszthatlan fogalom volt. No de a vér az egy különös nedv, melynek használatáról gyógy stb. czélokra az ő korban és a közép korban, de sőt a jelenben is (Keleten!) egy egész könyvet lehetne írni, Egy zsidó legenda szerint, a súlyosan megbetegedett Pharao

Egyiptom királya, bölcseinek tanácsai a naponta zsidó gyermekek vérében fürdött.

Ezen kicsinyekről és a többi meggyilkolt zsidóról a húsvéti ünnepeken megemlékeztek és a »négy serleghez« (»Arbaekoszoth«) melyből az első estén szoktak inni, vörös bort használtak. Hogy tudatlanok ebből tényleg vérélvezetre gondoltak ezt bizonyítja David Halevi ben Samuel, lengyel rabbi, (szül. 1600) az Ő kiváló commentárjában és követeli, hogy ezen szokással a hozzá - fűződő hazugságok miatt, hagyjanak fel. Épen úgy annak nem tudása, hogy a körül metéltetés által előidézett seb gyógyítására az úgy nevezett bodros uszány nedve használtatik, azon ferde nézetre adott alkalmat, hogy a zsidóknak keresztényvére van szükségök.

Az ily könyelmű vádak felemlítése ellen a kereszténységnek saját legrégibb története komoly **intésül szolgálhat. A második és harmadik század keresztényei ugyanezen vád terhe alatt sokat szenvedtek.**

Justinus Martyr kényszerítve van, hitfeleit, úgynevezett apológiájának 12. fejezetében, következőleg védelmezni: „Ha rabszolgáinkból, nejeinkből és gyermekeinkből egy néhány vallomást kínzások által kicsikartok, úgy ez még nem bizonyítja, hogy bűnösök vagyunk. Nem mi teszük azt, a mivel bennünket terheltek, hanem ti, de sőt még rosszabbat követtek ti el. Azért, ha ilyeneket elkövetnénk, nem is kellene tagadnunk. Gyülekezeteinket Kronos misteriaiának nevezhetnők; ha, mint a monda beszéli, vérrel tömnénk magunkat, úgy ezt bizonyos isteni tiszteletnek, a ti Jupiter Latiaris-tok módjára, magyarázhatnék és előtettek igazolva lennénk.”

A keresztények Lyonban Eusebiustól vett leveleiben (:Kirchengesch. V. 1:) ugyancsak ezen vádokról tétetik említés.

V.

Miután az előbbieken kimerítően bebizonyítottam, hogy a zsidók ép oly kevésbé követnek el rituális gyilkosságot, mint a hogy a mohamodánok emberevők, áttérek ismét a tiszta-eszlári esetre.

Kétségtelen, hogy még a nagy tömeg felett magasan kiemelkedő személyek sem maradhattak közönyösek a gyermekes rágalmak ellenében és hogy még maga a vizsgálat is némileg sínylődni látszott alatta. Ha a letartoztattak azon beadványát olvasom, mely július 24-án a helybeli lapokban közzé tétetett, csaknem abba a hiedelembé esem, hogy a vizsgálatot éppen ezen letartoztattak ellenében nem igen sietették.

„Már közel két hónapja – hangzott a beadvány – hogy fogva vagyunk, szabadságunktól családjainktól és keresetünktől elvonva, anélkül, hogy ellenünk a rendes vizsgálat megindítatott volna és a nélkül hogy csak kérelhetnők, hogy mikor fog a rendes bűnvizsgálat, nem befejeztetni, hanem csak megkezdetni. Ezen eljárás a bűnvizsgálat törvényes gyakorlatával, sem a bűnvizsgálatról szóló szabályzat határozataival össze nem egyeztethető, jogainkat és érdekeinket azonban minden ok és szükség nélkül sérti.

Vajjon mi lehet annak oka? Mi indokolhatja, hogy a vizsgáló bíróság, a törvényes gyakorlatot és

a büntető eljárás szabályait mellőzve, önkény-szerűen az állítólagos előnyomó zások stádiumában oly eljárást követ, melyen stádiumban nincs megengedve és mely a szükséghez mérten csak a rendes vizsgálat alatt követhet. Ezen *szomorú ügyben nem lehet* a vizsgálat *egyedüli* feladata, Solymosy Eszter megöletésének állítólagos tényét egyes egyedül ellenünk és terhünkre bebizonyítani. De ha már ezen önmagában lehetetlen, sőt képtelen cél feladatul volna kitűzve, még akkor is ellenünk, kik eddig csupán gyanúsítva és nem elítélve vagyunk, a törvényes alakok lennének alkalmazandók és a törvénynek akkor is sértetlenül meg kellene óvnia védelmünk szabadságának törvényes biztosítékait.” Be kell vallanom, hogy ezen sorok olvasása engem ni él y fájdalommal érintett. Épen ez esetben czélszerű lett volna, a vizsgálatnak gyorsabb menetet kölcsönözni, épen ez esetben, hogy a babonás hit csirájában elfojtassék, mint ezt a törvényszék azon esetben tette, melyről Dr. Stark Hermann e könyvecske negyedik fejezetében említést tesz. Azon panaszlevél a szeget fején találja, midőn egy más helyen a következőket mondja:

„Ügyünkben ugyan csupán a büntető törvénykezés indokai lehetnek mérvadók; mindazonáltal bátorkodunk alázatossággal megjegyezni, hogy a törvényszék előtt bizonyára azon tekintet is nyomatékka l bír, hogy az előnyomozatnak határtalan időre való kinyújtása által **az Ország lakóinak izgatottsága ne nyerjen folytonosan új tápot.**”

Ez találó! A vizsgálatnál megbízott bíró kevés tekintettel volt reá. Neki bizonyára csupán a saját jogi nézeteire kell reflektálni, de vannak pillanatok, midőn más indokok is mérvadók és a t i s z a - e s z l á r i ügy ilyen m o m e n t u m.

Én a bírót – mint említéi – minden kételyen felül helyezem; ő képviseli a törvényt és egészben véve nem kell törődnie mellékes nézetekkel, de ismétlem, bizonyos esetek-

ben ezen mellékes nézeteknek nagy jelentősége van és maga a bíró is Őrködjék a felett, hogy az együgyű vidéki népcsacsogásának felesleges tápanyag ne nyugtassék. És vajjon nem támadhatott-e a naiv vidéki zsidókban mindenféle gondolat, midőn a „Debreczeui Ellenőr” tudósítója egy július 10-diki tudósításában többek között ezeket írja: „Nem kell felemlítenem, hogy O n ó d y képviselő ú r t i s z a – e s z l á r r ó l nem ritkán szeretetreméltó neje társaságában a vizsgáló bíró, úrnak leggyakoribb vendégei közé tartozik. A k é p v i s e l ő ú r egyáltalában a legmelegebben érdeklődik a vizsgálat menete iránt.”

Mi köze van egy magánembernek a dologhoz, eltekintve attól, hogy részéről nem is igen illik, oly feltűnően a bíró közelében forgolódni.

VI.

Naponta újabb tudósítások értekeztek, naponta újabb hírek jöttek, még pedig oly alakban, hogy minden egyes hír elkéseredést idézhetett volna elő, a mi azonban az izgatók bosszúságára még sem akart létre jönni. Mit nem híreszteltek az antisemitikus lapok az újabb felfedezésekről, míg végre az „Ellenőr” július 10-én Nyíregyházáról a következő táviratot közölte:

„Egy igen illetékes személyiség, ki a vizsgálat állását jól ismeri, ma előttem oda nyilatkozott, hogy minden, mit lapok mint tényt közölnek, pusztán gyanú alapján alapszik. Nincs megállapítva, hogy Eszter meggyilkoltatott, még kevésbé, hogy a gyilkosság a zsidók által történt és legkevésbé, hogy rituális célból követetett el.

A letartoztattak – kivéve az általános részleteket a gyilkosságra nézve – még nem is hallgattak ki. Vallomásaikról szóló hír tehát tökéletesen alaptalan.”

Így állt az ügy a hetekig tartó vizsgálat után! Még nem volt megállapítva, hogy Solymosi Eszter egyáltalában meggyilkoltatott-e; és, nem igen fogok tévedni, ha azon nézetnek adok kifejezést, hogy e dolog még ma sem haladt **előbbre. Egy rituális gyilkosság nem állapítható meg, mivel-hogy az ilyen a zsidóknál egyáltalában lehetetlen.**

Vajjon Solymosi Ester egyáltalában meggyilkoltatott-e?

Talán igen, talán nem, talán zsidók, talán kathalikuskok, talán evangélikusok, talán a gyanúsított sakter által. Talán az a hír való, hogy a leány a zsinagógában illedelmetlenül viselte magát, mi miatt a sakter oly ütést mért reá, hogy halva összerogyott.

De mind ez csak feltevés és nézet. Ezeket tisztázni és a bűnöst, lia egyáltalában feltalálható, megbüntetni a bíró feladata; csakhogy azon személyeknek, kiknek ezen szent feladat jutott osztályrészül, nem szabad egy dajka mese befolyása alatt állani. A tizza-eszlári gyanúsítottak oly kínos precedurának voltak alávetve, hogy Hoszter rablógyilkosnak sorsát meg irigyelhették. A büneset végtárgyalása be fogja bizonyítani, hogy mennyire vétettek a humanitás és az evangélium szelleme ellen, miután a tizza-eszlári esetet oly hoszsura nyújtották és nem igyekeztek azon agyrémeket elosztatni, melyeket roszakarat és szellemi korlátoltság hozott létre.